

RZECZPOSPOLITA POLSKA
Rzecznik Praw Dziecka
Marek Michalak

Warszawa, 20 kwietnia 2017 roku

ZSS.422.14.2017.AT

**Pani
Elżbieta Rafalska
Minister Rodziny, Pracy
i Polityki Społecznej**

6 lutego 2017 r. Rzecznik Praw Dziecka poparł¹ petycję Nr BKSP-145-114/16 w sprawie propozycji zmian w ustawie z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej (Dz. U. z 2016 r. poz. 930, z późn. zm.) – dalej jako „u.p.s.”, poprzez wprowadzenie obligatoryjnego zwolnienia z ponoszenia opłat za pobyt w domu pomocy społecznej, gdy zostają spełnione przesłanki zawarte w art. 144¹ ustawy z dnia 25 lutego 1964 r. (Dz. U. z 2012 r. poz. 788, z późn. zm.) Kodeks rodzinny i opiekuńczy. Przepis ten zezwala na skuteczne uchylenie się od obowiązku alimentacyjnego względem uprawnionego, gdy rodzic zachowywał się niezgodnie z zasadami współżycia społecznego, tj. w sposób niegodny dla roli społecznej rodzica.

Na posiedzeniu Komisji do Spraw Petycji w dniu 17 lutego 2017 r. przedstawiciel Ministra Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej wskazał², że *ustawowe zwolnienie z ponoszenia opłat na dom pomocy społecznej zostało wprowadzone tylko i wyłącznie dla jednej grupy, a mianowicie dla osób, które posiadają prawomocne orzeczenie sądu o pozbawieniu władzy rodzicielskiej. Jest to jedyny wyjątek przewidziany w ustawie. W pozostałych przypadkach jest cały katalog zwolnień o charakterze fakultatywnym, pozostających do decyzji organu. Jest to otwarty katalog. W katalogu tym główny nacisk położono na sytuację materialną, rodzinną i zdarzenia losowe. Odpłatność za pobyt w domu pomocy społecznej nie jest tożsama z obowiązkiem alimentacyjnym.*

¹ ZSS.422.9.2017.KT

² Stenogram z posiedzenia Komisji do Spraw Petycji (nr 54) z dnia 7 lutego 2017 r.

Osoba, która zgodnie z ustawą jest zobowiązana do ponoszenia odpłatności, zawiera umowę w której określana jest kwota, na jaką się zgadza. Przedstawiciel MRPiPS wskazał, że nikt nie jest w stanie zmusić do podpisania umowy. Osoba może powiedzieć, że nie podpisze umowy i nie będzie partycypować w kosztach. Wtedy jeżeli organ, czyli kierownik ośrodka pomocy społecznej powziął informację, że rodzina jest bardzo dobrze sytuowana, a tylko unika odpłatności, może wystąpić do sądu o ustalenie alimentów. Jeżeli alimenty zostaną ustalone, wtedy odpłatność jest ponoszona z alimentów.

Wobec powyższego, petycja nie została uwzględniona.

Odnosząc się do powyższego stanowiska w pierwszej kolejności należy zauważyć, że materialnoprawne uregulowania dotyczące skierowania i pobytu w domu pomocy społecznej zawarte są w dziale II rozdziale 2 u.p.s. (art. 54-66). Zgodnie z ogólną zasadą wyrażoną w art. 60 ust. 1 u.p.s. pobyt w domu pomocy społecznej jest odpłatny. Opłatę za pobyt w domu pomocy społecznej ustala w drodze decyzji wójt (burmistrz, prezydent miasta) gminy właściwej dla osoby kierowanej do domu pomocy społecznej (art. 59 ust. 1).

W art. 61 ust. 1 u.p.s. określony został krąg osób zobowiązanych do wnoszenia opłat za pobyt w domu pomocy społecznej.

Są nimi w kolejności: mieszkaniec domu pomocy społecznej, a w przypadku osób małoletnich przedstawiciel ustawowy z dochodów dziecka, małżonek, zstępni przed wstępnymi oraz gmina, z której osoba została skierowana do domu pomocy społecznej. Zasada kolejności przyjęta w omawianym przepisie oznacza, że w sytuacji, gdy osoba umieszczona w domu pomocy społecznej nie jest w stanie ponieść kosztów pobytu w placówce, obowiązek wnoszenia opłat spoczywa na małżonku, w następnej kolejności na zstępnych, w dalszej kolejności na wstępnym, a w ostateczności na gminie, z której osoba została skierowana do domu pomocy społecznej. Wnoszenie opłat nie obciąża równocześnie wszystkich zobowiązanych wymienionych w art. 61 ust. 1 u.p.s., ale obowiązek ten przechodzi na nich w kolejności ustalonej w powołanym przepisie.

Z art. 61 ust. 3 u.p.s. wynika natomiast wprost zastępczy charakter ponoszenia opłat przez gminę. Gmina, z której osoba została skierowana do domu pomocy społecznej, wnosi opłaty zastępczo, jeżeli nie wywiązują się z tego osoby zobowiązane w pierwszej kolejności.

Podkreślenia wymaga fakt, że gminie przysługuje prawo dochodzenia zwrotu poniesionych w ten sposób wydatków. Należności podlegają egzekucji w trybie przepisów o postępowaniu egzekucyjnym w administracji.

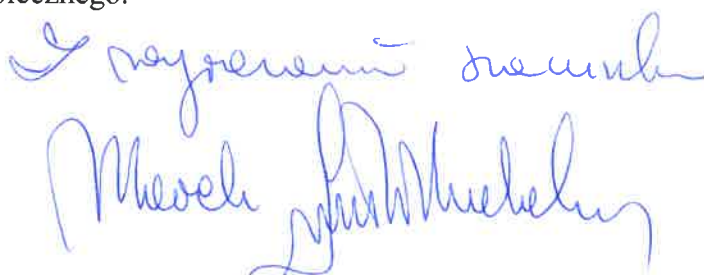
W orzecznictwie sądowo-administracyjnym przeważa pogląd, według którego zawarcie umowy przewidzianej w art. 103 ust. 2 u.p.s. nie jest przesłanką konieczną do wydania decyzji ustalającej odpłatność za pobyt w domu pomocy społecznej. Umowa z art. 103 ust. 2 u.p.s. nie kreuje obowiązku wnoszenia opłaty przez konkretną osobę, czy osoby spośród kręgu podmiotów zobowiązanych na mocy art. 61 ust. 1 i ust. 2 pkt 1 i 2 u.p.s. Obowiązek ten kreuje decyzja administracyjna o ustaleniu opłaty za pobyt w domu pomocy społecznej³.

Mając na uwadze powyższe nie można się zgodzić z poglądem, że niepodpisanie umowy o której mowa w art. 103 ust. 2 u.p.s. uchroni osobę zobowiązaną do poniesienia kosztów za pobyt krewnego w domu pomocy społecznej, przed egzekucją należności.

Należy również podkreślić, że nawet w przypadku ustalenia obowiązku alimentacyjnego przez sąd, alimenty staną się dochodem osoby skierowanej do domu pomocy społecznej, z których może być potrącana opłata za pobyt w domu pomocy społecznej (do wysokości 70% dochodu), jednak w dalszym ciągu organ administracji będzie miał prawo domagania się od osób wymienionych w art. 61 ust. u.p.s. pozostałej części opłaty.

Rzecznik Praw Dziecka stoi na stanowisku, że konieczne jest wprowadzenie takiej zmiany w prawie, która umożliwi obligatoryjne zwolnienie przez organ administracji osób wymienionych w art. 61 ust. 1 u.p.s. z opłat za pobyt rodzica bądź innego krewnego w domu pomocy społecznej, w przypadku, gdy uprawniony zachowywał się sprzecznie z zasadami współżycia społecznego (np. za zwolnieniem z opłat może przemawiać to, że rodzic porzucił dziecko, nie interesował się jego losem, stosował przemoc, czy nie przyczyniał się do jego utrzymywania i wychowywania).

Wobec powyższego, działając na podstawie art. 10a i art. 11 ustawy z dnia 6 stycznia 2000 r. o Rzeczniku Praw Dziecka (Dz. U. z 2015 r. poz. 2086, z późn. zm.), zwracam się do Pani Minister o podjęcie działań w zakresie zmian w prawie, które zagwarantują zwolnienie zobowiązanego od wnoszenia opłat za pobyt w domu pomocy społecznej, gdy stoi to w sprzeczności z klauzulą zasad współżycia społecznego.

³ Wyroki NSA: z dnia 16 czerwca 2016 r., sygn. akt I OSK 3187/14, z dnia 9 czerwca 2010 r., sygn. akt I OSK 204/10; z dnia 13 września 2013 r. sygn. akt I OSK 2726/12.